

A gyógyszerész szerepe új gyógyszerek ismertetésében

Jeanne, H. C. Th. Deys-Trijssenaar (Hollandia) a gyógyszerbiztonsággal és az új gyógyszerek bevezetésével kapcsolatos témakörben elhangzott előadása alapján.

Az előadó a Rajna-menti kis városban — Rhenenben dolgozik. A városkának egy gyógyszerháza van és 6 körzeti orvos látja el az orvosi teendőket. Az előadó azt fejtegeti, hogy miért is kell a gyógyszerésznek részt vennie az új gyógyszerek ismertetésében — bevezetésében — és azok alkalmazásának további figyelemmel kísérésében.

Voltaire mondását idézve „Miért adnak az orvosok olyan gyógyszereket, amelyekről oly keveset tudnak, oly betegségek gyógyítására, amelyekről még kevesebbet tudnak, olyan betegeknek, akikről semmit sem tudnak?” Az orvos a betegellátási teendője kapcsán recepteket ír betegének ezer és ezer gyógyszerfelírás között. Ennek kapcsán naponta folyamatosan döntéseket kell hoznia olyan döntéseket, amelyeknek nélkülözhetetlen feltétele a gyógyszeralkalmazó ismerete. Egy receptre felírt gyógyszer is, de egy összetett gyógyszer bevétele annál még veszélyesebb lehet, mint egy sebészi beavatkozás. A sebész a nagy nyilvánosság előtt dolgozik, mivel a beavatkozásnak számos résztvevője van. A körzeti orvos viszont az íróasztalánál ül, papíron és ceruzán kívül csak a a panaszos beteg a történések tanúja.

A gyógyszeripar kínálta nagyhatású szerek, komoly és alapos felvilágosítást kívánnak azok alkalmazásához. Az orvostudományos képzettsége és szakmai tapasztalata vezérli. Mivel az új gyógyszereket nem kellően ismeri és még hiányzik a tapasztalat a kénytelen a rendelkezésre álló információ forrásokhoz fordulni. Ezek egyrészt különböző díszes kivitelű gyári prospektusok, amelyeket szinte naponta dobznak a levelesládájába, másrészt azok a tudományos folyóiratok, amelyekre befizet. Megbízhatóak-e ezek a források? Hány orvos ismeri a gyógyszerészi zsargont? Ezért az orvosnak szüksége van segítségre, mielőtt az új gyógyszereket alkalmazni kívánná. A gyakorlat azt jelenti, hogy a segítségnek kéznél kell lennie.

A gyógyszerész az a szakértő, akinek ki kell tudnia tölteni az új gyógyszer és a felhasználhatósága közötti rést. Az ő feladata, hogy rávegye az orvost a helyes gyakorlatra, mivel ismeri a legújabb tudományos eredményeket és rendelkezik mindazzal a tudományos háttérrel, amely a kellő elbírálást lehetővé teszi. A gyári prospektusok arra jók, hogy az orvost felvilágosítsák egy új gyógyszer megjelenéséről, azonban a klinikai használhatóság vonatkozásában már kevésbé alkalmasak. Gazdasági szempont a gyárnak alapvető érdeke, piackutatói és ügynökei ezen a filozófiai alapon állnak.

Számos országban még csak az ipar az orvos fő tájékoztató forrása. A gyógyszerész farmakológiai tudása képessé teszi arra, hogy az orvos fő segítőtársa legyen. A hivatása ösztönözte szaktudása folytán a gyógyszerész tudja megakadályozni azt a gyakorlatot, hogy egy új gyógyszer helytelenül kerüljön felhasználásra.

Hogyan történjen az orvosok tájékoztatása?

Mit szeretne az orvos tudni a gyógyszerekről és milyen módon szerezheti meg ezeket az ismereteket? Az orvos-gyógyászati ösztönözésére nincs „egységes recept”. Az egyik probléma az, hogy mindégylek a saját nyelvén beszél, gyakorlatát végzi. Az orvos felállítja a diagnózist és gondolatban az a meggyőződése, hogy annak van igazsága, aki gyógyít. A gyógyszerész racionálisabban gondolkodik és meggyőződése, hogy a beteg gyógyulása nem minden esetben jelenti azt, hogy a kapott gyógyszer volt a megfelelő. Ne-

künk a beteg érdekét, a megfelelő gyógyszer alkalmazását kell szem előtt tartanunk. Ezért az első lépésben meg kell tanulni a helyes kifejezőmódot, ez azt jelenti, hogy először hallgatni és tanulni kell. Általában az orvos rendelkezik egy alap farmakológiai és farmakoterápiás végzettséggel, de ez a tudás idővel rozsdásodik és idejétmúlt koncepciókon alapul. Azokban az országokban ahol az orvosok számára a diploma megszerzése után nincs előírástos továbbképzés, ott ez a feladat a gyógyszerészre vár. Ez a felelősség azt jelenti, hogy nekünk feltétlenül lépést kell tartanunk a tudomány fejlődésével. Ennek feltétele, hogy nélkülözhetetlen a megfelelő, aktuális tudományos irodalom felkutatása.

A gyógyszeripar fő forrása az új gyógyszerekre vonatkozó know-how és a kapcsolatos irodalom. Speciális kiadványokat jelentetnek meg, sok nyelven, de hiányzik a kellő kritikus szemlélet mindazokkal kapcsolatban amit közölnek. Az 1972 és 1979 között megjelent több, mint 500 dolgozatról csak 50% ad megbízható információt. Új gyógyszerekre vonatkozó könyvek kevésbé használhatóak, mert már megjelenésük időpontjában részben elvultak. Hasonló a helyzet a hivatalos egészségügyi szervek által készített kiadványokkal is. A legújabb eredmények megismerésére leginkább a hetente megjelenő összefoglaló folyóiratok használhatóak, az orvosok részére adott információknak ez lehet a legmegfelelőbb forrása.

Az új gyógyszerekkel kapcsolatos alábbi adatokat kell az orvossal közölni:

1. **Farmakológiai szempontok:** felszívódás, biotransformálhatóság, a hatás módja.
2. **Farmakoterápiás szempontok:** indikáció, használhatóság, mellékhatások, ellenjavallatok, dózis.
3. **Gyógyászati szempontok:** felhasználhatóság, oladákonyság, kémiai összetétel, adagolási forma, a felhasználhatóság határideje, íz és megjelenési forma.
4. **Költségek.**

Az írásban közölt adatokon kívül a gyógyszerész szóbeli felvilágosítással is szolgáljon. Ez az összefoglaló világot áttekinthető legyen, hogy könnyen, a mindennapi gyakorlatban kezelhetően álljon az orvos rendelkezésére.

Laiikus felvilágosítás.

A beteg az új gyógyszerekről az információit a hírközvetítő szervektől, televízióból, rádióból, az újságokból nyeri és természetesen az ismerősöktől és barátoktól. Az újságírás csak olyan cikket közöl, ami újdonság jellegű, bizonyos esetben szenzációs számú. Ez egyrészt a fogyasztás emelkedésére, másrészt viszont — a mellékhatások téves elterjedése esetén — a forgalom csökkenéséhez vezethet. Az újságcikkek gyakran nem objektívek, megalapozatlanok és nem szolgálják a betegek helyes felvilágosítását. A gyógyszerész vonatkozásában az utca emberének nagy szükség van megbízható jól érthető felvilágosításra. A beteg ember érzelmileg kapcsolódik a betegséghez, de természetesen maga nem választhatja meg a megfelelő gyógyszereket, ezen a téren meg kell hogy bízjon a z orvosában és a gyógyszerészben. A gyógyszerész mindenekelőtt azzal segíthet hogy maga végzi a nagyközönség számára a felvilágosításra kiválóan alkalmasak, de még a legjobb tv-program sem pótolhatja a személyes, közvetlen felvilágosítást.

Ha a gyógyszerész kisebb csoportoknak ismertető előadást tart, akkor az nagyon jó alkalom arra is, hogy a feltett kérdések alapján tájékozódjon, hogy a hallgatóság mire is kíváncsi. Ezzel azt is felmérheti, hogy a nagyközönség általában a gyógyszerek vonatkozásában mire kíváncsi. Hollandiában felvilágosító előadásokat szerveznek iskolákban és kü-

lönböző női szervezetekben. Az előadásokra szívesen fogadják a különböző szakterületek képviselőit. A másik lehetőség még az, hogy hetente tartanak a gyógyszerárban konzultációs órákat. A helyi lapban is lehet hetente egy cikket megjelentetni. A gyógyszerész által nyújtott felvilágosításnak szinkronban kell lennie a helyi egészségügyi szervekkel, minde nélkülött egyeztetni kell a szervezet felvilágosító tevékenységét. Az előadó személyes véleménye, hogy a nagyközönséggel folytatott konzultációk hatásos módja a táranál folytatott szóbeli tanácsadás és ezeket a felvilágosításokat ki kell egészíteni nyomtatott tájékoztatókkal is. Az új gyógyszerekre vonatkozó, tárgyilagos, nyomtatott tájékoztatók nem minden esetben állnak rendelkezésre, ezért ezeket a gyógyszerészeknek kell elkészíteni. Akj ezt egyszer megpróbálta, az meggyőző lehet arról, hogy ez nem könnyű feladat.

Azokban a mottó ez legyen: Amit mondanak, azt általában nem hallgatják meg, amit viszont meghal-
lanak, azt nem felbőten értik, amit megértenek, az nem mindig győzi meg őket, ha csak mi nem vesz-
szük a fáradságot és a bizalom talaján meg nem
győzzük őket. Összefoglalva az utca emberét a kö-
vetkező módokon tájékoztatjuk: *klubnapokon, helyi
sajtóban, konzultációs órákon, röpiratokkal, szemé-
lyes felvilágosítással.*

Egészségügyi hatóságok és fogyasztói szöveteke-
tek szabályos időközökben adnak ki rövid ismerteté-
seket az új gyógyszerekről. Ezek azonban késve je-
lennek meg.

Az utolsó 10—20 évben nagyon sok holland gyógy-
szerész szerzett tapasztalatot az egészségügyi felvi-
lágosítás terén. Rendszeres konzultációkat tartanak az
orvosokkal, de a betegekkel is. A gyógyszerészek
70%-a szabályos kapcsolatot tart fenn, amely túl-
megy az egyszerű kérdések megválaszolásán. A kon-
zultációknak közel a fele (35%) szabályos időköz-
önként — általában negyedévenként — határo-
zott programmal — rendezik. Ezeknek az összeö-
veteleknek a szervezője általában a gyógyszerész
(45%) vagy a gyógyszerész és orvos együtt (70%), de
általában nem az orvosok a kezdeményezők. Ezek
az összejöveteleken általában 1—2 gyógyszerész és 5
vagy több orvos vesz részt. Néha meghívják egy
előadót pl. szakfőorvost, a gyáripar megbízottját vagy
a körzeti nővért. A gyógyszerész végzi az előkészítő
munkát és elkészíti a javaslatot a bevezetésre kerülő
új gyógyszerre vonatkozólag. Az orvosoknak és
gyógyszerészeknek is ismernie kell, hogy mi lesz a
végleges álláspont az új gyógyszerrel kapcsolatban. A
cél az, hogy megbízható, hiteles felvilágosítást nyúj-
tsanak az új gyógyszerre vonatkozóan, megindokolva,
hogy javasolják-e az új gyógyszer bevezetését —
milyen felvilágosítást kell a betegeknek adni vagy
esetleg helyesebb az új gyógyszer bevezetésével vár-
ni addig, amíg kellő tapasztalattal rendelkeznek.

Kis közösségekben, amelyekben 5—10 körzeti orvos
vesz részt nagyon jó együttműködés alakulhat ki.
Nagyobb területeken olyan konferenciákat lehet ren-
dezni, amelyekben 3 nagy kórház, 25—30 gyógyszer-
ész és 90 orvos képvisel kb. negyedmillió lakost.
Ebben az esetben a kórházi gyógyszerész a szervező,
akj meghívja a gyógyszeripar képviselőit, hogy is-
mertesse az új gyógyszert az orvosokból és gyógv-
szerészekből álló hallgatóságnak. A szükséges irodal-

mat már előzőleg közkézre adják. A konferencián
együttesen megbeszélik, hogy milyen álláspontot ala-
kítanak ki az új gyógyszerrel kapcsolatban, ezt írás-
ban rögzítik, és a körzet valamennyi szakorvosainak
megküldik. Ezen a megbeszélésen a gyógyszeripar
képviselője is részt vesz. Milyen szempontokra van-
nak tekintettel egy új gyógyszer értékelésénél?

- valóban új-e
- mellékhatások
- interakciók
- hatás és ár aránya

Ezekre a rendezvényekre hetente kerül sor. Eze-
ken az időt rabló összejöveteleken a gyakorló orvo-
sok már nem vesznek részt (idő hiányában), ha-
nem valkon megbíznak azokban a megállapításokban,
amelyeket postán kapnak meg.

Közvetlen összefüggés állapítható meg az infor-
máció hatásossága és alkalmazásának gyakorisága
közt. Minél jobb az információ, annál gyakrabban
használik a gyógyszert. Azokon a helyeken, ahol szer-
vezetten folynak a konzultációk, ott a gyógyszerész az
orvos fő tanácsadója. Az általa nyújtott felvilágosi-
tásnak súlya van és sokszor ezt előbbrevalónak tart-
ják, mint más kollégák véleményét. A gyógyszeripar
által közvetlenül küldött ismertetések egyre veszí-
tenek jelentőségükből.

Hollandiában, különböző felmérések alapján, igen
kedvező képet mutat a gyógyszerészet szerepe a gyógy-
szerek, főleg új gyógyszerek ismertetése terén. Az
egészségügyi hatóságok, az Eü. Min. kérte, hogy a
körzetekben fokozzák a gyógyszerészek és orvosok
konzultációs találkozásait, hogy csökkentsék az egész-
ségügy egyre növekvő költségeit. Ez azonban soha
nem lehet a gyógyszerész fő feladata, mert az ő célja
mindig az, hogy legyen, hogy mindenekelőtt meg-
felelően tájékoztassa a gyógyszerekről azokat, akik a
betegséget diagnosztizálják.

A gyógyszerész ezen feladatának teljesítéséhez mi
szükségeltetik?

1. Fel kell kutatni az új gyógyszerekre vonatkozó
megbízható információs forrást.
2. Az orvosok és betegek tájékoztatása legyen vilá-
gos, érthető.
3. A felvilágosítás legyen nyomtatott és szóbeli.
4. A gyógyszerésznek az orvosok nyelvén kell be-
szélnie.
5. Az orvos-gyógyszerész találkozók legyenek jól
szervezettek és szabályos időközökben.
6. A gyógyszerész ezt a tevékenységét csak úgy tud-
ja pártatlanul kifejtetni, ha jövedelme független a
gyógyszeráraktól.

Összefoglalás

A gyáripar egyre erősebb hatású szerekkel lát el
bennünket, amelyeket alkalmazásuk előtt ismertetni
kell. Alkalmazásuk kisebb rizikóval jár, ha a gyógy-
szerész tölti be az új gyógyszer és felirója közti „hé-
zagot”. Ezért az orvosoknak megbízható felvilágosítást
kell az új gyógyszerekről nyújtaniuk. Ha ezt a gyógy-
szeren kellő felkészültséggel meggyőző módon tudjuk
végezni, akkor ezzel nagymértékben javíthatjuk a
betegellátást!

Dr. Kotsi József